

Odra jest ciężką wirusową chorobą zakaźną wieku dziecięcego, która łatwo się rozprzestrzenia wśród nieuodpornionych osób w każdym wieku i może powodować epidemie. Źródłem zakażenia jest chory lub zakażony człowiek. Zakażenie szerzy się drogą kropelkową oraz przez bezpośredni kontakt z wydzieliną z jamy nosowo-gardłowej chorego. Prawie każda osoba nieuodporniona zachoruje po kontakcie z chorym. W związku z tym, przed wprowadzeniem powszechnych szczepień, na odrę chorowali prawie wszyscy we wczesnym dzieciństwie.

Objawy występują po 10-12 dniach od zakażenia. Na 2 – 4 dni przed pojawieniem się charakterystycznej grubopłamisto-grudkowej, czerwonej wysypki występuje gorączka, złe samopoczucie, zapalenie spojówek, katar, kaszel. Temperatura ciała wzrasta do 39-41°C. W jamie ustnej pojawiają się białe wykwity otoczone zaczerwienieniem (plamki Koplika), a następnie czerwona wysypka, która stopniowo zlewa się i obejmuje całą głowę i ciało. Wysypka utrzymuje się od 4 do 7 dni. Jeśli odra przebiega bez powikłań, w ciągu 2-5 dni od wystąpienia wysypki następuje okres zdrowienia.

Powikłania. U jednego na trzech chorych dochodzi do rozwoju powikłań. Są one szczególnie częste wśród dzieci do 5 lat i dorosłych powyżej 20 lat. Najczęściej dochodzi do zapalenia ucha środkowego, które prowadzi do utraty słuchu (7-9% dzieci), biegunki (8% chorych), zapalenia płuc (1-6% chorych), ostrego zapalenia mózgu prowadzącego do obrzęku mózgu (1 na 1000-2000 chorych), zaburzenia wzroku prowadzącego do ślepoty. Rzadko występują ciężkie uszkodzenia mózgu znane jako podostre stwardniające

zapalenie mózgu (SSPE), którego objawy pojawiają się kilka lat po chorobie (1 na 100 000 chorych). Jeśli odra przebiega bez powikłań, w ciągu 2-5 dni po wystąpieniu wysypki następuje okres zdrowienia. Odra jest najbardziej niebezpieczna dla dzieci do 5 lat oraz osób z zaburzeniami układu odporności. Co czwarta chora osoba wymaga hospitalizacji. Jedna na 1 000 chorych umiera z powodu choroby.

Pamiętaj, że...

- Odra jest bardzo zaraźliwą chorobą – jedna chora osoba może zakażać 18 osób z najbliższego otoczenia;
- Nawet mała grupa osób niezaszczepionych może ułatwić szerzenie zakażenia i wystąpienia groźnych powikłań.

Występowanie. Zachorowania na odrę były powszechne przed wprowadzeniem obowiązkowych szczepień. Epidemie występowały co 2 – 3 lata. W Polsce przed wprowadzeniem szczepień przeciw odrze (lata 1965-1974) chorowało od 70 000 do 200 000 dzieci rocznie, z czego 200-300 dzieci umierało, a tysiące miało ciężkie powikłania wymagające długotrwałej hospitalizacji. Od 2016 roku w Europie obserwujemy niepokojący wzrost liczby zachorowań na odrę, w tym również zgony. Zdecydowana większość osób chorych nie była zaszczepiona. W 2018 r. najwięcej zachorowań odnotowuje się na Ukrainie, Rumunii, Francji, Grecji oraz Włoszech. W Polsce dzięki wciąż wysokiemu odsetkowi zaszczepionych dzieci rejestruje się jedynie nieliczne zachorowania (60-130 rocznie). Niestety obserwujemy systematyczny spadek odsetka zaszczepionych (od ponad 98% w 2017 roku do 94% w 2017 roku), co może

doprowadzić do wzrostu zachorowań na odrę również w Polsce.

Szczepionka przeciw odrze należy do szczepionek żywych (zawiera wirusy osłabione, niezdolne do wywołania choroby). Występuje w postaci połączonej jako szczepionka przeciw odrze, śwince i różyczce (szczepionka MMR). Nie zawiera adiuwantów. Szczepienie przeciw odrze należy do szczepień obowiązkowych (bezpłatnych) podawanych w Polsce w 13-14 mies. życia oraz 10 roku życia. Skuteczność szczepienia po 2 dawkach szczepionki wynosi 98-99%, a odporność utrzymuje się do końca życia.

Bezpieczeństwo. Szczepionka MMR jest szczepionką bezpieczną. Po jej podaniu mogą wystąpić miejscowe odczyny poszczepienne, tj. ból w miejscu podania, zaczerwienienie lub obrzęk. Ogólne odczyny poszczepienne zależą od wieku szczepionej osoby. U dzieci może pojawić się łagodne powiększenie węzłów chłonnych, podwyższona temperatura i przelotna wysypka. U dorosłych mogą dodatkowo wystąpić bóle stawów. Tak jak po każdym szczepieniu może wystąpić reakcja alergiczna, ale ciężkie niepożądane odczyny poszczepienne (NOP) (anafilaksja, łagodne zapalenie mózgu) występują bardzo rzadko i zwykle ustępują bez trwałych następstw. Szczepionka zawiera żywe, atenuowane wirusy, które po szczepieniu nie przenoszą się na inne osoby z otoczenia zaszczepionego dziecka.

Przeciwwskazania do stosowania szczepionki MMR to przede wszystkim reakcja anafilaktyczna, która wystąpiła po wcześniejszym szczepieniu, choroba przebiegająca z wysoką gorączką, uczulenie na składnik szczepionki, zaburzenia odporności (przyjmowanie

leków zmniejszających aktywność układu odpornościowego oraz choroby krwi i nowotwory), a także ciąża.

Pamiętaj, że...

- Odrę nie należy lekceważyć ponieważ powikłania z nią związane mogą być bardzo groźne;
- Wirus odrę przestaje się rozprzestrzeniać w populacji dopiero, gdy zaszczepionych jest przynajmniej 95% osób;
- Na odrę chorują głównie osoby niezaszczepione lub zaszczepione w dzieciństwie tylko jedną dawką szczepionki;
- Badania wykluczają związek szczepionki przeciw odrze z występowaniem autyzmu;
- Zwiększenie liczby zachorowań na odrę związane jest głównie z coraz większą liczbą rodziców, którzy odmawiają szczepienia dzieci pomimo bezsprzecznych dowodów naukowych potwierdzających bezpieczeństwo i skuteczność szczepień przeciw odrze.

Historia szczepień przeciw odrze

1975 - wprowadzenie w Polsce obowiązkowych szczepień przeciw odrze dzieci w 13-15 miesiącu życia (1 dawka)

1991 - wprowadzenie 2 dawkowego schematu szczepień przeciw odrze

2004 - wprowadzenie 2 dawkowego schematu szczepień szczepionką MMR w 13-14 miesiącu życia oraz 10 roku życia

2004 - wprowadzenie przypominającej dawki szczepionki MMR dziewczętom w 11, 12 i 13 roku życia, które nie były szczepione przeciw różyczce.